

podpirali. Leta 1946 se je začela propaganda proti velekapitalu, pozitivno pa so ocenjevali mala podjetja. Leta 1947 se je s planskim gospodarstvom začela propaganda proti srednjim in malim podjetjem. Na nekatera podjetja je bil ta pritisk hujši, na nekatera milejši, bil pa je povsod.

Prispevkom je sledila diskusija, ki je skušala razjasniti vsaj tri probleme. Najprej so razpravljali skušali odgovoriti na vprašanje, ki je ves čas viselo v zraku, namreč, da so od poznega srednjega veka do 1945 lahko na Slovenskem posamezne družine zbrale dokaj velike kapitale, nikoli pa se ni oblikoval slovenski narodni kapital. Je bila za to kriva pregovorna kranjska »foušija« ali kaj drugega? Več diskutantov se je dotaknilo tudi drugega problema, ki je povezan s prvim, namreč nacionalne zavesti in podjetništva. Se to povezuje, izključuje ali le tolerira? Govora je bilo tudi o terminologiji, ki bi morala biti bolj dorečena na področju gospodarske zgodovine. Tako se lahko hudi in grdi dogodki skrivajo za dokaj meglenimi in nedolžnimi izrazi. O tem problemu bi morali spregovoriti tudi ekonomisti, ki so bili vabljeni na ta posvet, prišel pa ni nihče.

Eva Holz

ŽIVLJENJE IN DELO DRAGOTINA LONČARJA. POSVET OB 40-LETNICI SMRTI

Ljubljana, 21. april 1994

Slovenska matica je ob 40-letnici smrti Dragotina Lončarja priredila posvet o njegovem življenju in delu. Mož, ki je zaradi svojih zgodovinskih del naši srenji posebno drag, je v teh nenavadnih in nenormalnih časih še posebno primerna osebnost za raziskovalce. Želeti bi bilo, da bi njihova spoznanja hitro prišla v srednješolske učbenike, da bi balkanski balast zamenjali z ljudmi, ki dejansko zaslužijo mesto v zgodovinskem spominu Slovencev.

Posvetovanje je bilo poldnevno, nastopilo je pet referentov: Franc Rozman, Življenje in delo Dragotina Lončarja, Irena Gantar Godina, Dragotin Lončar in Masaryk, Jurij Perovšek, Lončarjevi narodni in politični pogledi v času med svetovnima vojnama, Vasilij Melik, Zgodovinsko delo Dragotina Lončarja in Peter Vodopivec, Dragotin Lončar in Slovenska matica. Referati so bili zelo skrbno pripravljene, referenti so se držali teme in upoštevali razpoložljiv čas. Bila je to ena boljših Matičinih znanstvenih prireditev v zadnjih letih.

Že iz Rozmanovega referata je bilo začutiti, dopolnili pa so ga tudi ostali predavatelji, da se z obravnavo Lončarja začena podrobnejše seznanjanje s slovensko nemarksistično levico. Ta je bila leta in leta v bistvu zanemarjena, saj so jo »marksistični« raziskovalci zanemarjali bolj kot desne idejne nasprotnike. Odnos do nje bi lahko označili s smiselno rabo znanega gesla, da so socialdemokrati največji sovražniki delavskega razreda. Ker je sedanja slovenska družba v iskanju lastne politične identitete, ker je v našem javnem življenju izredno čutili pomanjkanje resnične levice, je bilo prireditev možno razumeti tudi tako, da želi Matica z njo preseči sebe, da vrši poslanstvo, ki ga zato poklicane inštitucije niso sposobne realizirati. Ker je imela v preteklosti vrsto tovrstnih uspešnih potez z vračanjem slovenskih katoličanov v javno življenje na Slovenskem, želimo, da bi tudi to posvetovanje rodilo takšne rezultate.

Irena Gantar Godina je s svojim referatom ponovno aktualizirala problematiko raziskovanja politične misli na Slovenskem. Nazori Dragotina Lončarja so vse kaj drugega kot cinizma polna vladavina prava, ki nam jo dnevno ponujajo. Slovenski družboslovci (njihova odsotnost je bila opazna) bi bili za lastni narod veliko bolj koristni s študijem Lončarja in njemu podobnih, kot pa so s histeričnim iskanjem dvojnikov južnoameriškim generalom. Ob referatu I. Gantarjeve se je zastavilo tudi vprašanje, ali organizatorji simpozija niso mogli najti referenta, ki bi skušal primerjati Lončarjeva socialna razglabljanja s Krekovimi in Gosarjevimi. Ob Perovškovem referatu se je poslušalec vprašal, kaj je nekatere Slovence tako gnalo v jugoslavenarstvo, da se jim še danes dnevno toži po njem. Zakaj se slovenska inteligenca rada tako nekritično veže na oblastnike? Veliki slovenski umi tega stoletja, mednje sodi nedvomno tudi Lončar, nam kažejo drugačno pot, ki pa ima žal zelo malo posnemalcev. Lončarjevo zgodovinsko delo po Melikovem mnenju ni pomenilo napredka le v metodološkem pogledu, ampak je z obzirnostjo, nežaljivostjo in toleranco pot, ki ponuja alternativo načinu, katerega glavni cilj je strokovni diskusiji nekoga »lopniti po glavici«. Prav to njegovo kulturno podobo je še posebej izpostavil tudi Peter Vodopivec. Biti osebno politično opredeljen, pa voditi Slovensko matico ne le korektno in pedantno, ampak vseslovensko in nestransko, je redka sposobnost, gotovo pa trajen vzor Matičinim funkcionarjem.

Posvet o življenju in delu Dragotina Lončarja je potekal bolj ali manj v krogu zgodovinarjev. Glede na njihov odnos do njega je to nedvomno upravičeno, glede na samega moža pa nekoliko premalo. S tem je bilo opravljeno določeno strokovno in pietetno opravilo, pravi namen prireditve pa bo dosežen z realizacijo obljube, da bo Slovenska matica izdala njegovo izbrano delo.

Stane Granda